

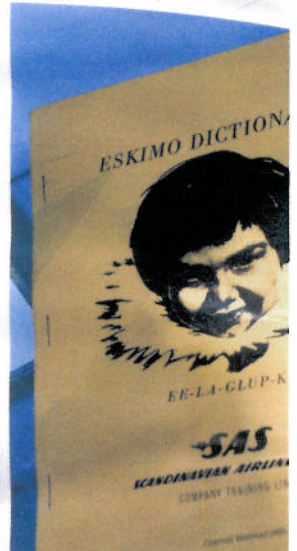
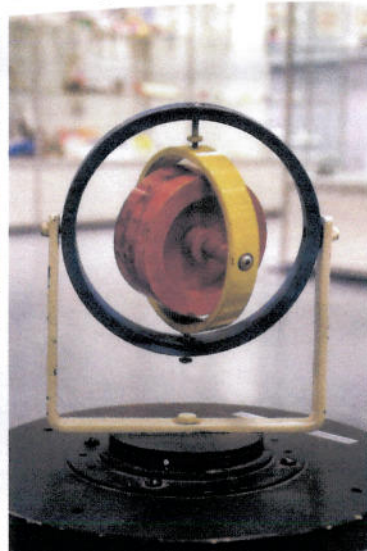
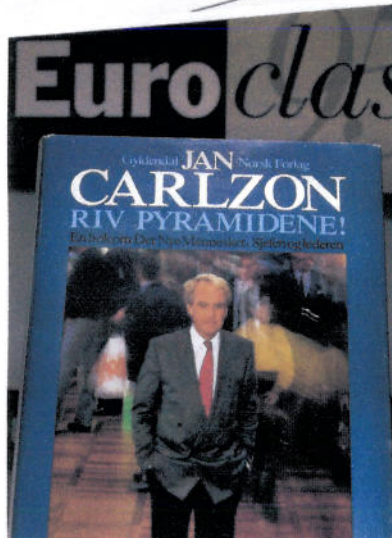
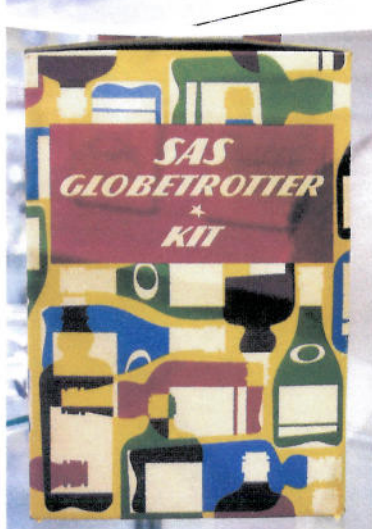
flyskolen

2

Tidligere SAS-ansatte forteller med glede om polare flygninger, teknisk utvikling, design og andre hendelser i SAS Museet.

Under ser du bl.a. gyrokompasset, inuittisk ordbok og firemanns-sovepose for nødlanding

En flyreise tilbake i tid

SAS Braathens har en spennende skandinavisk forhistorie. Følg med på en tidsreise gjennom drastiske og revolusjonerende forandringer.

Tekst: Ida Lindvall Foto: Espen Tollefsen

Fem minutter unna Oslo Lufthavn, med rullebanen som nærmeste nabo, ligger SAS Museet. Her er hele SAS-konsernets historie samlet. Med gratis seteplass på første rad beskuer jeg flyenes take-off og landing sammen med Kalle Sandberg, styreleder i DNL/SAS Historielag.

– Vi som jobber her sitter ofte og følger flytrafikken som vi alle har hatt et tidligere yrkesforhold til. Siden 1989 har vi hatt 15–20 frivillige medarbeidere som har drevet frem museet til hva det er nå, fortsetter den pensjonerte salgs- og markedsdirektøren i SAS Norge.

Men hva med Braathens-historien? Den har vel også en naturlig plass her?

– Braathens gjenstander og historie er allerede utstilt på flymuseet i Bodø, og der skal det forbli. Derimot kommer alt som er produsert og dokumentert etter sammenslåingen av SAS og Braathens den 20. september 2004, til å bli samlet her på Gardermoen.

Brødrene Wrights merkedag

Da hovedflyplassen på Fornebu ble flyttet, fikk museet overta det tidligere utstillingslokalet til Oslo Lufthavn Gardermoen. Museet ble åpnet den 17. september 2003, en symbolsk dag. Dette var nemlig på dagen 100 år etter at brødrene Wright hadde fått verdens første motordrevne fly opp i luften – og holdt det gående 37 meter.

Med andre ord, ingenting er overlatt til tilfeldighetene. Steg for steg tar plansjer og gjenstander på vegger og hyller oss med gjennom flyselskapets historie. Detaljene er tallrike og årstallene mange.

Innholdsrik historie.

SAS ble dannet i 1946 av de skandinaviske flyselskapene DNL, DDL og ABA. Planen var at Norge, Sverige og Danmark sammen skulle sette Skandinavia på verdenskartet, og det lyktes de med! Den 17. september 1946 ble den første ruten mellom Skandinavia og New York åpnet.

– Uten trykkabin, men med stor oppmerksomhet, humrer vår guide.

– Den første perioden etter at SAS hadde introdusert propellmodellene sine, begynte folk å se på det som attraktivt å fly. Kanskje spesielt når ruten mellom Los Angeles og Europa ble åpnet, og det ble kjent at berømtheter fra Hollywood likte dette transportmiddelet. Det var en periode med mye pene mennesker om bord, blunker Kalle Sandberg.

En monter med forskjellige typer servise forteller noe om hvordan service-konseptet har forandret seg fra år til år.

Verdensomspennende flyselskap

I løpet av en femårsperiode hadde SAS utvidet og dekket hele 67 destinasjoner over hele verden. Da jetflyene kom på markedet på 1960-tallet, gjennomgikk flynæringen en revolusjon både når det kom til flytider og konkurranse nasjonalt.

– Deretter gikk vi inn i noe vi kaller Jan Carlzon-perioden, som gjorde SAS om fra et produktorientert til et markedsorientert selskap, kan Sandberg fortelle.

Pionerer innenfor polarflyging

Lenger inn i museet kommer vi til den delen av SAS-historien som kanskje er en av de største milepælene. Veggen her er dekket av en svær firemannssovepose og diverse annet utstyr til bruk ved nødlandinger i polarstrøk. I 1957 revolusjonerte SAS luftfartsnæringen ved å åpne en ny rute som gikk over Nordpolen. Fordi flyene og navigasjonssystemene tidligere var for lite avanserte, hadde dette ikke latt seg gjøre før en nyhet var på plass:

– Vanlige kompass begynte å spinne ukontrollert over den magnetiske Nordpolen. Ved hjelp av et nyutviklet *gyrokompass*, og mer avanserte fly, kunne vi dermed fly over Nordpolen og forkorte reisetiden til USA med nesten 50 prosent. Sandberg peker på utstyret, og etter en nærmere titt oppdager jeg også en inuitisk

ordbok, eller eskimoisk, som det den gang het, sammen med nødprovianten!

En dråpe nostalgi

Vi går gjennom flyfrakthistorien, fra bruk av krigsfly til store jumboer som fraktet norsk laks til USA og Asia, og blir møtt av en stor stempelmotor i den tekniske avdelingen.

– Gamle travere og flyentusiaster får en liten tåre i øyekroken i denne avdelingen, smiler Sandberg, før vi blir geleidet opp til annen etasje, der originale, flotte reklameplakater pryder veggen.

En smilende pappflyvertinne viser vei, og dette har jeg gledet meg til. Her representeres hver tidsepoke gjennom uniformer og luer.

– Finnmarksuniformen kom i 1963 og ble brukt på flyginger i Nord-Norge. Det forklarer pelslue og de samiskinspirerte skallene. Flyvertinnene sto jo ute og ønsket passasjerene velkommen i til tider under -20°, sier Sandberg før han går bort til en tom glassmonter.

– Og her skal SAS Braathens-historie bli samlet etter hvert! forklarer han, og lener seg over glasset.

Over nye SAS Braathens-gjenstander og gamle arvestykker fra SAS-konsernet våker flotte pensjonister med spennende historier om både krigen og samfunnsutvikling i det 20. århundre. Her er det mye å lære, både for teknikk-, historie- og designinteresserte besøkende. ■

Flymuseet på Gardermoen holder åpent hver tirsdag fra kl. 10.00 til 15.00, og hver søndag fra kl. 12.00 til 16.00.

Reisebeskrivelse: Gardermoen Vest, ved siden av General Aviation-bygningen.

Kjørende sørfra mot lufthavnen: Ta av mot Nannestad på E-35 (tidligere RV 174), følg skilt til GA-terminalen.

Telefon: 64 81 80 05.